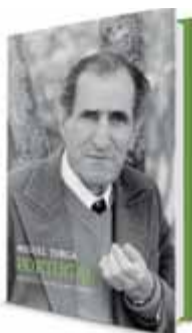


Paisatge interior

Miguel Torga és el pseudònim de l'autor portuguès Adolfo Correia da Rocha (1907-1995) ARXIU



PORTUGAL
Miguel Torga

Traducció: Antoni Xumet Rosselló
Editorial: El Gall Pollença, 2017
Pàgines: 119
Preu: 15 euros

Un dels plaers més grans que pots sentir quan llegeixes un llibre és demanar-te: “Com és possible que a cap editorial no se li hagués acudit abans traduir-lo i publicar-lo?” Una pregunta –i una satisfacció– que, per desgràcia, no es produeix gaire sovint. Al contrari, sovint et preguntes exactament el contrari: “Com és possible que a una editorial se li hagi acudit traduir i publicar una obra tan fluixa quan hi ha tants autors de casa que segur que n’han escrit una de (molt) millor?”

Aquest volum de Miguel Torga, publicat per El Gall Editor i traduït per Antoni Xumet Rosselló, ha estat, sens dubte, una d’aquestes grans, immenses descobertes. Per més que als anys noranta del segle passat va aparèixer en català *La creació del món*, aquesta no l’havíem pogut llegir en el nostre idioma, encara.

En un principi, avesats com estem a una literatura (o, potser, n’hauríem de dir, simplement, lectura?) més d’entreteniment, de distracció, ens sobtarà o ens costarà entrar-hi. Sobretot perquè, al costat de la velocitat, de la ràpida posada en escena dels personatges i de la situació, de la presentació del vertiginós argument que desplegarà l’autor davant



dels nostres ulls ansiosos d’emocions i de sorpreses, el ritme és tan pausat i acollidor com el de la poesia; aquell ritme que requereix (i agraeix) una predisposició d’esperit amatent i calmada.

De l’esperit, perquè el gran poeta portuguès és a través de la seva ànima que ens parla, d’aquesta ànima seva, dotada d’una sensibilitat exquisida i d’una visió que veu molt més, que va molt més enllà del que veu, de les aparences, de la superfície de les coses i del paisatge, del que hi ha darrere el que sembla que hi hagi; perquè amb la seva escriptura, concisa, exacta però alhora detallista, no ens descriu

tant les coses i els llocs com l’ànima de les coses i dels llocs: aquell seu alè (sovint invisible) que els fa ésser com són.

El seu llibre no és (per dir-ho amb més exactitud, no és, *no-més*) una guia de Portugal i, encara menys, una guia de viatge a l’ús, sinó, en tot cas, una guia de viatge interior. *Interior* per, almenys, dues raons. Primera, perquè Torga no ens descriu tant Portugal sinó *el seu* Portugal, el país que la seva manera de veure (i de viure) el món, el seu jo, el seu irremplaçable ésser-en-el-món, ha anat fent seu. Segona, perquè a través del seu prisma espiritual el que ens presenta no és el país físic sinó l’ànima del país; no el que és o el que sembla, sinó com viu, com respira, com batega.

Un país on persones i paisatge es confonen i es conformen mútuament, on el paisatge ha anat fent les persones com són i on, com a torna, les persones també han anat transformant el paisatge on viuen, li han anat transferint el seu tarannà, la seva ànima, on país i paisatge es retroalimenten: “Els habitants d’aquesta terra són incapaços d’obeir a res que els vingui imposat des de fora [...]. L’eco d’una ordre que sigui estranya a la seva harmonia interior llisca per l’escorça de les seves ànimes sense al·terar-les.”

Una obra escrita amb la veu del cor que ens transmet la imatge de “la grandesa [més] autèntica”, de “[l]’interior més profund”, de “l’atmosfera mental del portuguès” i de Portugal; de (tot) un món i de (tots) els que l’habiten. *

MEMÒRIES FERRAN AISA

La guerra vista pels infants

Aquest estiu passat he estat a Osca visitant el Museu Pedagògic d’Aragó, que dirigeix l’entusiasta de l’educació Víctor Juan Bordoy. El magnífic museu recull la història de l’educació des de finals del segle XIX fins als nostres dies reproduint com eren les aules de les escoles de principis del segle XX, els anys de la República i de l’època franquista. Tot amenitzat amb els pupitres característics de cada època, les pissarres, els mapes geogràfics, els llibres de text... També hi ha espais dedicats a l’Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia i a les escoles de l’Instituto Libre de Enseñanza de Giner de los Ríos...

El director del museu em va regalar un parell de llibres realment interessants, *Los niños del frente* i *Letra a letra*. El primer, d’Enrique Satué Oliván, parla de les colònies escolars que es van crear durant la Guerra Civil per acollir els infants orfes o que fugien dels horribles fets bèl·lics. El segon recull les cròniques efectuades pels infants de les escoles Freinet d’Osca durant la República i la Guerra Civil. Tots dos força interessants, com el que ara m’arriba de mans de l’editorial Gregal, *La guerra amb ulls d’infant. Tres diaris i dos centenars d’escrips inèdits*, del també entusiasta de l’educació Salvador Domènech, autor de nombro-



Salvador Domènech / ANDREU PUIG

A cor obert

Qui ha llegit la trontolladora *Ànima*, duta al català ara fa tres anys per la mateixa editorial que s'ha fet càrrec de dur a les prestatgeries catalanes aquest recull anomenat d'obres de teatre *La sang de les promeses*, té notícia directa de la intensitat amb què les paraules de l'escriptor libanès resident al Canadà Wajdi Mouawad escapen de la presó de la tinta i el paper per esdevenir coltells que es claven al cap i al cor sense cap mena de pietat.

La literatura de Mouawad és una literatura d'aparença tranquil·la que deixa de banda els efectismes i la planificació mecànica i que es manté viva amb batecs poderosos amb el recurs a dues veritats: les paraules, sovint belles, tenyides amb melangia, i les veritats que relata des del contrast extrem que delimiten la brutalitat que jau letàrgica en les escenes i l'estrany distanciament aparent de l'autor que afegeix vibracions inesperades, a voltes vinculades al cervell reptilià, a allò que narra.

La sang de les promeses no està exempt d'aquestes característiques tot i que els textos que presenta s'abillen amb unes robes diferents: han estat parits per a viure en els escenaris del teatre i això obliga a sotmetre's a unes limitacions –vist des del punt de la novel·la– i a assumir unes condicions.

El recull el formen les obres *Litoral*, *Incendís*, *Boscós* i *Cels*, datades, respectivament, els anys 1999, 2003, 2006 i 2009.



Aquests textos no comparteixen protagonistes; no comparteixen temàtiques; no comparteixen escenaris i, fins i tot, no comparteixen tècniques expositives: les veus de Mouawad són diferents com ho són els temes troncats per emprar en cada ocasió per fer sortir a la llum el fruit de les seves reflexions sobre fets diferents.

Per tant, *La sang de les promeses* no és, en cap cas, un recull que cal llegir d'una tirada tant sí com no. Més aviat al contrari.

Mouawad parla de la mort per parlar de la vida. Parla de l'horror per parlar de l'amor. Parla del passat per parlar del present. Parla de la destrucció per parlar de la creació. I cadascun dels seus parlaments, cadascuna de les seves propostes teatrals, mereix l'atenció extrema i particular que reclama amb força.

Tot i que les situacions que presenta apareixen com a infreqüents, potser irrealment, la potència de les seves idees les proveeix de manera constant en la lectura. Immers del tot en el fluid de la universalitat que permet l'empatia immediata, el teatre de Mouawad traspua veritat. Potser –i aquesta és la màgia– no es pot identificar racionalment què provoca l'emoció inconscient però la sinceritat serena de les paraules escrites per a ser pronunciades segresta els sentits i obliga a llegir sense aturador fins que el teló –de paper, ara–, cau quan arriba la solució a la continuïtat de l'última escena. I les obres incloses a *La sang de les promeses* obliguen, ara sí, a aturar-se, a païr el que s'ha ingerit i a aixecar-se –metafòricament– per aplaudir amb fermesa la feina d'un escriptor que malda per reivindicar els valors de la humanitat. *

Wajdi Mouawad
porta un escarabat
tatuat a la mà
ALBERT SALAMÉ



LA SANG DE LES PROMESSES
Wajdi Mouawad

Traducció:
Cristina Genebat
i Raimon Molins
Editorial: Periscopi
Barcelona, 2017
Pàgines: 463
Preu: 19 euros

sos estudis sobre aquesta temàtica centrada a l'època de la República i de la Guerra Civil, amb llibres com ara *L'Institut Escola de la Generalitat* i *el Josep Estadella* (1998), *Els alumnes de la República* (2008) i *Els alumnes de la Generalitat* (2009)...

Domènech ha tingut l'encert de recopilar diversos escrits d'alumnes escolars de la dècada dels anys trenta del segle XX, articles publicats en revistes escolars de l'etapa republicana del nostre país, el diari del mestre Enric Gibert, amb la redacció dels seus alumnes sobre la Primera Guerra Mundial, i els dos diaris de les germanes Arnau Pitarch, escrits entre juny del 1936 i desembre del 1937.

Tot plegat crea un corpus testimonial d'un temps marcat per la llibertat republicana i, alhora, per l'horrible guerra, presen-

tat des dels ulls dels infants. Escrits que no perden mai l'optimisme que va ser la tònica de l'educació en temps republicans. Com diu Salomó Marqués al pròleg, aquest llibre és un bocí de memòria fresca i punyent: "Es tracta de textos escrits per infants, no pas memòries de persones adultes que rememoren la seva infantesa. I aquest fet es nota en la frescor i l'estil dels escrits". Els escrits dels alumnes de totes les escoles del Patronat Escolar barceloní són un exemple per a l'alumnat d'ara mateix. Molts són reflexions de la vida quotidiana a l'escola, al carrer o a casa seva. Escriuen sobre la his-



LA GUERRA AMB ULLS D'INFANT
Salvador Domènech
Editorial: Gregal
Maçanet de la Selva
Pàgines: 357
Preu: 20 euros

tòria de Catalunya, la mort de García Lorca, els refugis antiaeris, els nens refugiats, la festa del Treball, els himnes antifeixistes, la guerra...

Darrere de la intuïció infantil es veu la mà del mestre, homes i dones que saben que l'educació és fonamental per crear una societat més justa, més lliure, més democràtica i més solidària. Una mostra d'aquest esperit educatiu el tenim en el llibre de Domènech, un tresor educatiu que ha recollit perquè puguem seguir-nos delectant amb els escrits que els alumnes de l'època de la República van deixar de testimoni per al futur. *